

*dr Magdalena Tusińska*¹

Katedra Ekonomii
Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

Włączenie społeczne w krajach Unii Europejskiej – refleksja na półmetku realizacji strategii Europa 2020

WPROWADZENIE

W światowej debacie na temat nierówności zarysował się konsensus, że sam wzrost gospodarczy nie zapewni realizacji celów rozwoju, takich jak likwidacja ubóstwa czy równy dostęp do podstawowych dóbr – do tego potrzebny jest taki wzrost, który – jak określono w unijnym nazewnictwie – sprzyja włączeniu społecznemu. Pokryzysowa skala zagrożenia ubóstwem i wykluczeniem przyczyniła się do tego, że pod koniec pierwszej dekady XXI w. w Unii Europejskiej (UE) szczególnie zainteresowano się walką z tymi zjawiskami, a jednym z priorytetów przyjętej w 2010 r. strategii Europa 2020 stał się właśnie wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu. 2015 r. jest swoistą cezurą – połową dekady, w trakcie trwania której winny zostać zrealizowane cele rzeczonej strategii. Skłania to do refleksji, czy za postulatem wzrostu inkluzywnego kroczy poprawa sytuacji w zakresie ubóstwa oraz wykluczenia w UE i ocenę tego przyjęto za cel artykułu. Można postawić hipotezę, że unijne rozwiązania są dalekie od pełnej skuteczności, za którą uznaje się osiągnięcie celów zawartych w strategii.

W artykule w oparciu o studia literaturowe opisano istotę najważniejszych pojęć związanych z tematem, następnie przedstawiono przyjęte w Unii postulaty dotyczące walki z ubóstwem oraz wykluczeniem, by na podstawie danych Eurostatu odnoszących się do strategii Europa 2020 i powiązanych z nią dokumentów dokonać próby oceny dokonań krajów UE w walce z wykluczeniem oraz wskazać działania, jakie powinny być podjęte. Pochylnono się także nad przyczynami i okolicznościami, które mogły mieć wpływ na aktualną sytuację w UE.

---

¹ Adres korespondencyjny: Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, ul. 1 Maja 50, 40-287 Katowice, e-mail: magdalena.tusinska@ue.katowice.pl.

UBÓSTWO I WYKLUCZENIE
– ISTOTA ZJAWISK I PRZESŁANKI WALKI Z NIMI

Ilość dóbr materialnych i niematerialnych przypadających na każdego członka społeczeństwa nie jest identyczna, a wśród przyczyn różnic wymienia się pochodzenie, region zamieszkania, różnice w poziomie wykształcenia, możliwości podjęcia pracy czy cechy osobiste. Nierówności społeczne można rozpatrywać w wymiarze ekonomicznym (dochód, zatrudnienie, bogactwo), ale także szerzej – uwzględniając wykształcenie, styl życia, uczestnictwo w kulturze, kapitał społeczny, a nawet udział we władzy czy zaangażowanie obywatelskie. Dysproporcje w poszczególnych wymiarach oddziałują na siebie – przykładowo, nawet jeśli gwarantowane są równe szanse w dostępie do kształcenia, to i tak wyższy dochód i korzystniejsze warunki mieszkaniowe sprzyjają osiągnięciu lepszych efektów w edukacji i korzystanie z dóbr kultury, co z kolei buduje kapitał ludzki i zwiększa szanse na sukces w życiu publicznym. Rozkład dochodów pośrednio decyduje więc o rozbieżnościach pod względem poziomu wykształcenia, dostępu do usług związanych ze spędzaniem wolnego czasu czy usług zdrowotnych, a konsekwencje tego są utrwalane w kolejnym pokoleniu.

Przyczyny i skala dysproporcji często stanowią asumpt do rozważań, czy dany rozkład dóbr oceniać jako słuszny oraz czy i w jakim stopniu powinien on być korygowany za pomocą instrumentów polityki redystrybucyjnej [Tusińska, 2013]. Spory wynikają przeważnie z dylematu: efektywność albo sprawiedliwość [Okun 1975 (<http>); Wilkin 1997, s. 29–36]. Większe przekonanie o słuszności działań korygujących podział dochodu istnieje w przypadku walki ze skrajnymi nierównościami, które prowadzą do ubóstwa, a nawet wykluczenia. To ostatnie oznacza sytuację, kiedy jednostka (grupa) nie uczestniczy w wielu aspektach życia społecznego, gospodarczego, politycznego czy kulturalnego. Przyczyną tego może być brak środków pieniężnych i zasobów materialnych (ubóstwo), ale także niepełnosprawność, choroba, brak wyposażenia w kapitał życiowy zapewniający normalną pozycję społeczną, dyskryminacja czy niemożność dostosowania się do dynamicznych zmian towarzyszących rozwojowi gospodarczemu [Golinowska, Broda-Wysocki, 2005, s. 42–46]. O istnieniu i skali szeroko rozumianych dysproporcji decyduje też koniunktura – kryzysom towarzyszy wzrost bezrobocia, które może przyczynić się do ubóstwa i/lub wykluczenia. W ostatnich latach w krajach dotkniętych kryzysem bankowym i sektora budowlanego specyficzną przyczyną wykluczenia stały się warunki mieszkaniowe, ale – prócz bezdomnych i bezrobotnych – szczególnie zagrożone wykluczeniem są osoby samotnie wychowujące dzieci, starsze kobiety, mniejszości narodowe i niepełnosprawni. Choć wykluczenie nie jest synonimem ubóstwa, to deprivacja podstawowych potrzeb przy-

czynia się do wyłączenia osób z życia społecznego i – na zasadzie sprzężenia zwrotnego – wykluczenie popycha w sferę ubóstwa.

Nie koncentrując się na etycznym aspekcie zagadnienia podziału dóbr warto podkreślić, że nadmierne nierówności, bieda i wykluczenie – zwłaszcza w przypadku krajów o wysokim poziomie rozwoju – hamują wzrost i rozwój gospodarczy [Thorbecke, Charumilind, 2002, s. 1481; Stevans, 2012, s. 149–160; Wilkinson, Pickett, 2009] i chociażby z tej przyczyny warto podejmować działania na rzecz włączenia społecznego. Obywatele „równiejszych” krajów są bardziej produktywni, żyją szczęśliwiej, zdrowiej i dłużej. W długofalowym wzroście gospodarczym nie należy pomijać psychologicznych aspektów – powszechne współuczestniczenie obywateli w tworzeniu i korzystaniu z efektów wzrostu może stać się istotnym czynnikiem dynamiki gospodarczej.

UNIA EUROPEJSKA WOBEC WŁĄCZENIA SPOŁECZNEGO

Jednym z pryncypiów w UE jest „spójność społeczno-ekonomiczna” oznaczająca stopień, do którego rozbieżności w zakresie dobrobytu między regionami/grupami w obrębie ugrupowania są politycznie i społecznie tolerowalne. Już w dokumentach fundamentalnych dla integracji przywiązywano dużą wagę do tych kwestii, jednak promowanie włączenia społecznego widać zwłaszcza w ostatnich latach. Mianowicie, w 2007 r. traktat lizboński zmienił niektóre artykuły traktatów założycielskich wymieniając pełne zatrudnienie, postęp społeczny, walkę z wykluczeniem społecznym i ochronę socjalną wśród celów ugrupowania, ponadto wysoki poziom zatrudnienia, odpowiednia ochrona socjalna i zwalczanie wykluczenia muszą być uwzględniane przy opracowywaniu i wprowadzaniu polityk i działań UE [*Traktat lizboński*, ([http](http://))]. Znamienny był też 2010 r. zapoczątkowujący dekadę strategii na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia Europa 2020 [*Europa 2020 w skrócie*, ([http](http://))], a jako jeden z 3 priorytetów przyjęto wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu (obok wzrostu inteligentnego i zrównoważonego). Skuteczności strategii miało sprzyjać wyznaczenie 5 celów wymiernych (mieralne łatwiej zweryfikować). Te cele wymierne, które wiążą się z włączeniem społecznym znajdują się w tabeli 1. Jednym z 7 projektów flagowych strategii jest „Europejski program walki z ubóstwem”, który ma promować spójność społeczną i terytorialną „tak, aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby ubogie i wykluczone mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społeczeństwa”. Obszary wskazane jako kluczowe do objęcia reformami to: rynek pracy, gwarantowany dochód minimalny, opieka zdrowotna, edukacja, warunki mieszkaniowe, dostęp do rachunku bankowego, wykorzystanie funduszy UE wspierających włączenie społeczne, skuteczność rozwiązań w obszarze polityki społecz-

nej, współpraca ze społeczeństwem obywatelskim, koordynacja polityki krajów UE w dziedzinie ochrony socjalnej i włączenia społecznego [*Europa 2020...*].

W zakresie wdrażania strategii kluczową rolę odgrywają stworzone na podstawie kompromisu pomiędzy unijnymi celami a narodowymi potrzebami i możliwościami Krajowe Programy Reform (KPR). Są one aktualizowane w rytmie Semestru Europejskiego w oparciu o Otwartą Metodę Koordynacji (OMK), co ma gwarantować, że państwa członkowskie będą prowadzić politykę zgodnie z przyjętymi wobec UE zobowiązaniami (planami reform zapisanymi w zaleceniach dla poszczególnych krajów na dany rok oraz długoterminowe cele zawarte w strategii Europa 2020) [Tusińska, 2014, s. 144–148].

DROGA DO WŁĄCZENIA SPOŁECZNEGO?

Jednym z celów na bieżącą dekadę uczyniono ograniczenie liczby Europejczyków żyjących poniżej krajowej granicy ubóstwa o 25% (równoznaczny z wydobyciem z ubóstwa ponad 20 mln osób). O jego realizacji pośrednio decydują sukcesy w obszarze zatrudnienia i edukacji. Liczby pokazujące pożądaną poziom (w 2020 r.) wskaźników związanych z inkluzywnym wzrostem oraz ich zmiany w latach 2008–2014 przedstawiono w tabeli 1.

Choć można dostrzec pozytywne akcenty w zakresie sprzyjania integracji społecznej (zwłaszcza w obszarze edukacji; tabela 1), to dane dotyczące zatrudnienia i ubóstwa nie prezentują się optymistycznie. Nie obserwuje się postępu w redukcji ubóstwa, wręcz przeciwnie – w większości krajów i na poziomie UE nastąpił jego wzrost [Pęciak, Tusińska, 2015, s. 36–42]. Co więcej, już wiadomo, że unijny cel do 2020 r. nie zostanie zrealizowany – kumulacja osiągnięć krajów członkowskich złoży się na wynik ok. 12 mln osób. Wprawdzie istnieje jeszcze szansa na jego poprawę o 25%, co i tak nadal oznaczałoby dystans 5 milionów do celu [*Draft thematic guidance...*, s. 3].

Tabela 1. Realizacja wybranych celów strategii Europa 2020

Obszar tematyczny	Wskaźnik	2008	2012	2013	2014	Cel wymierny 2020
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>
zatrudnienie	wskaźnik zatrudnienia (% osób w wieku 20–64 lata)	70.3	68.4	68.4	69.2	75
edukacja	Osoby przedwcześnie kończące naukę szkolną (% osób w wieku 18–24 lata)	14.6	12.6	11.9	11.1	<10.0
	z wyższym wykształceniem (% osób w wieku 30–34 lata)	31.2	36.0	37.1	37.9	≥40.0

1	2		3	4	5	6	7
Ubóstwo i wykluczenie	osoby (tys.)	zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem*	116566	122676	121626	:	95690
		żyjące w gospodarstwach domowych o bardzo niskiej intensywności pracy	34420	39103	40240	(:)	-
		żyjące poniżej granicy ubóstwa po uwzględnieniu pomocy socjalnej	81364	83393	82526	(:)	-
		dotknięte deprawacją materialną	42340	48997	47640	(:)	-

* Zagrożenie ubóstwem lub wykluczeniem to osoby, które spełniają co najmniej jeden z warunków:

- dorośli pracowali < 20% czasu, który w ostatnim roku mógł być poświęcony na pracę,
- ich dochód do dyspozycji < 60% mediany dochodu rozporządzalnego w danym kraju,
- deprawacja dotyczy co najmniej 4 z 9 potrzeb: osoby nie mogą opłacić czynszu, ogrzać mieszkania, ponieść niespodziewanych wydatków, jeść mięsa, ryby lub innego posiłku białkowego co drugi dzień, spędzić tygodnia wakacji poza domem, nabyć samochodu, pralki, kolorowego telewizora lub telefonu [Eurostat statistics explained, (<http>)]

Osoby są liczone tylko raz, nawet jeśli znalazły się w więcej niż jednej z 3 grup.

Cel dot. wydzwignięcia z biedy 20 mln osób traktuje 2008 r. jako bazowy. Dane dla UE-27.

Źródło: [Eurostat, (<http>)].

Potencjalna poprawa wyniku o 25% nie nastąpi samoczynnie – w sprawozdaniu ogólnym w 2014 r. Komisja Europejska (KE) wskazała, iż należy kontynuować reformy strukturalne w szczególności w zakresie:

- zwalczania wysokiego bezrobocia, nierówności i ubóstwa,
- przechodzenia na opodatkowanie sprzyjające tworzeniu miejsc pracy,
- pobudzania prywatnych inwestycji,
- wzrostu konkurencyjności gospodarek,
- redukcji zadłużenia [Komisja Europejska..., 2014, s. 34].

Reformy sprzyjające wzrostowi inkluzywnemu zostały wymienione na pierwszym miejscu, co może świadczyć o ich aktualnej randze. Ponieważ sytuacja krajów unijnych nie jest identyczna, rekomendacje dla nich także się różnią – obszary objęte zaleceniami zaznaczono w tabeli 2.

Tabela 2. Zalecenia dla krajów UE w zakresie zatrudnienia i polityki społecznej*

	Współczynnik aktywności zawodowej	Aktywna polityka rynku pracy	Mechanizmy ustalania wynagrodzenia	Segmentacja rynku pracy	Kształcenie i szkolenie	Ubóstwo i włączenie społ.	Liczba obszarów
1	2	3	4	5	6	7	8
Belgia	X	X	X		X		4
Bułgaria	X	X	X		X	X	5
Rep. Czeska	X	X			X		3
Dania		X			X		2

1	2	3	4	5	6	7	8
Niemcy	X	X	X	X	X		5
Estonia	X	X			X		3
Irlandia	X	X			X	X	4
Hiszpania		X	X	X	X	X	5
Francja		X		X	X		3
Chorwacja	X	X	X	X	X	X	6
Włochy	X	X	X	X	X	X	6
Łotwa		X			X	X	3
Litwa	X	X			X	X	4
Luksemburg	X	X	X		X		4
Węgry		X		X	X	X	4
Malta	X					X	2
Holandia	X		X	X			3
Austria	X	X			X		3
Polska	X	X		X	X	X	5
Portugalia	X	X	X	X	X	X	6
Rumunia	X	X	X		X	X	5
Słowenia	X	X	X	X	X		5
Słowacja	X	X			X		3
Finlandia	X	X			X		3
Szwecja		X			X		2
W. Brytania		X			X	X	3
Średnio	19	24	11	10	24	13	

* Zalecenia na lata 2014–2015 zaproponowane przez KE 2 czerwca 2014 r. Grecja i Cypr powinny realizować zobowiązania wynikające z programów pomocy finansowej UE i MFW. Zalecenia dla Portugalii są uzależnione od wyjścia z programu.

Źródło: [Komisja Europejska... 2014, s. 35].

Najwięcej, bo 6 obszarów wymagających reform wskazano w przypadku: Chorwacji, Włoch i Portugalii, z kolei Bułgaria, Niemcy, Hiszpania, Rumunia i Słowenia powinny zintensyfikować działania w 5 obszarach. Najkorzystniej wygląda sytuacja (2 obszary) w przypadku Danii, Malty i Szwecji. Nie obserwuje się zatem prawidłowości, że np. najsłabsze wyniki osiągają kraje „nowej” UE. Obszary tematyczne, które powinny stać się obiektem reform największej liczby państw (24) to „Aktywna polityka rynku pracy” oraz „Kształcenie i szkolenie”. Okazuje się więc, że najwięcej krajów powinno postawić na aktywizację oraz wszechstronne umiejętności i kształcenie, które ułatwiają ewentualną zmianę zawodu w obliczu przeobrażeń strukturalnych czy zmian demograficznych. Taki rozkład zaleceń może nieco zaskakiwać w obliczu wniosków wyciągniętych z tabeli 1., które wskazywały na zadowalające wyniki w obszarze edukacji.

Warto sięgnąć także do innych dokumentów powiązanych ze strategią Europa 2020. Z Rocznej analizy wzrostu gospodarczego, która rozpoczyna Semestr Europejski wynika, iż dotychczas podejmowane działania nie były adekwatne do potrzeb, a chodzi przede wszystkim o wsparcie materialne, dobór działań do walki z ubóstwem, dostęp do opieki socjalnej i zdrowotnej, żłobków i przed-

szkoli, warunki mieszkaniowe, dostarczanie energii. Związek między opieką społeczną a aktywizacją ma być wzmocniony przez bardziej spersonalizowane usługi i wysiłki na rzecz najbardziej narażonych grup [European Commission..., 2013]. Apel o poprawę efektywności, sposobu finansowania polityki społecznej oraz większe zaangażowanie państw członkowskich, publicznych i prywatnych instytucji oraz wszystkich interesariuszy znalazł się w Pakiecie inwestycji społecznych – zbiorze rekomendacji i propozycji KE, które mają na celu zwiększenie efektywności polityk społecznych w krajach UE. Plany reform winny w większym stopniu uwzględniać inwestycje w ludzkie umiejętności, bowiem zmiany demograficzne i konsekwencje kryzysu wywierają presję na budżety państw i powodują ryzyko strukturalnych niedoborów na rynku pracy w przyszłości [Employment, Social Affairs & Inclusion, (http)]. O konieczności poprawy efektywności istniejących rozwiązań mowa jest też w Analizie zatrudnienia i zmian społecznych. Ponadto KE wskazuje, że niższe opodatkowanie pracy oraz uproszczenie systemu podatkowego mogłyby przyczynić się do powstania większej liczby miejsc pracy [European Commission..., 2014].

Analiza zaprezentowanych danych statystycznych oraz zaleceń pokazuje, że ambitne cele związane z poprawą jakości życia wszystkich obywateli UE do 2020 r. są coraz mniej realne. Nie sposób nie zadać pytania o przyczyny niepowodzenia, aczkolwiek poniższe odpowiedzi należałoby opatrzyć znakiem zapytania, gdyż obecna sytuacja stanowi rezultat wielu okoliczności:

- niewystarczające ożywienie w gospodarce – odbicie po kryzysie nie było dostatecznie silne, by wydobyć z biedy pożądaną liczbę osób oraz przyczynić się do znaczącej i trwałej poprawy sytuacji na rynku pracy,
- „miękki” sposób zarządzania strategią – OMK to dobrowolny proces współpracy politycznej polegający na uzgadnianiu celów i mierzeniu na podstawie wspólnych wskaźników postępów w ich realizacji (w razie niewypełnienia zaleceń dotyczących kwestii społecznych krajom nie grożą żadne sankcje),
- czynnik psychologiczny w postaci zniechęcenia osób wykluczonych (bezdolnych, bezrobotnych itd.) wywołanego pogorszeniem jakości usług publicznych, który został wymuszony kryzysem finansów publicznych w niektórych krajach; osoby czują się „porzucone” przez instytucje i tracą motywację do zmian,
- niewystarczające środki przeznaczone na walkę z wykluczeniem (redukcja spowodowana kryzysem finansów publicznych),
- nadmierna biurokracja – zarówno na linii obywatel–urząd, jak i na szczeblu międzynarodowym, tworzenie kolejnych pakietów, zaleceń i rekomendacji itp., które nie zawsze są zrozumiałe,
- zbyt ambitne cele wyznaczone w samej strategii w 2010 r.

Kolejność przyczyn nie wynika bezpośrednio z ich wagi, ponadto sytuacja jest dynamiczna i wkrótce lista powinna zostać uzupełniona o okoliczność, której także nie sposób było przewidzieć w 2010 r., a mianowicie kryzys imigracyjny-

ny. Imigranci są uważani za grupę szczególnie narażoną na ubóstwo i wykluczenie, zatem, ich napływ do krajów UE prawdopodobnie przyczyni się do pogorszenia przedstawionych tu statystyk. Dodatkowo, wskazane przyczyny mogą w zróżnicowanym stopniu dotyczyć poszczególnych krajów UE, choćby dlatego, że skala i konsekwencje kryzysu nie były identyczne w całej Unii (na przykład, większe oszczędności zmuszone były poczynić kraje PIGS).

PODSUMOWANIE

Istniejące w Europie od wielu lat przekonanie, że działalność „niewidzialnej ręki rynku” powinna podlegać ocenie moralnej oraz rozumu sprawia, iż podejmowane są różne inicjatywy na rzecz integracji społecznej. Towarzyszący kryzysowi wzrost odsetka osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem przyczynił się zatem nie tyle do zwrotu w polityce, co raczej do intensyfikacji działań na rzecz wzrostu inkluzywnego. Odpowiedni system opieki socjalnej nie jest gwarantem wyrwania z biedy, lecz warunkiem koniecznym niewystarczającym, a ryzyko ubóstwa i wykluczenia maleje wraz z rosnącym poziomem edukacji oraz aktywizacji zawodowej.

Dotychczasowe działania na szczeblu UE i krajów członkowskich na rzecz włączenia społecznego w konfrontacji z różnymi okolicznościami okazały się nie w pełni skuteczne, co pokazał dotychczasowy stopień realizacji celów wymiernych. Wprawdzie strategia Europa 2020 jest dopiero na półmetku, więc z jednej strony sprawa nie musi być przesądzona, jednak z drugiej strony należy wyrazić wątpliwości, czy kraje będą wystarczająco zdeterminowane do dalszego działania, skoro już obecnie wiadomo, że jeden z celów nie zostanie zrealizowany. Nasuwa się skojarzenie z obowiązującą w latach 2000–2010 strategią lizbońską – w 2005 r. wprowadzono jej zmodyfikowaną wersję, gdyż przyjęte wcześniej cele okazały się zbyt ambitne. Mimo modyfikacji, realizacja strategii lizbońskiej zakończyła się niepowodzeniem. Na odpowiedź na pytanie, czy podobnie będzie z kolejnym programem UE należy jeszcze poczekać, ale już wiadomo, że realizacja priorytetu włączenia społecznego zawodzi.

BIBLIOGRAFIA

- Draft thematic guidance fiche for desk officers. Thematic objective 9: SOCIAL INCLUSION VERSION 2 – 27/01/2014.*
Employment, Social Affairs & Inclusion, <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1044&langId=en> (stan na dzień 1.09.2015)
- EUROPA 2020, 2010, *Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Bruksela, 3.03.2010.

- Europa 2020 w skrócie*, http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/index_pl.htm (stan na dzień 20.08.2015).
- European Commission, 2013, *Annual Growth Survey 2014*, Brussels, 13.11.2013, COM(2013) 800 final.
- European Commission Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion, 2014, *Employment and Social Developments in Europe 2014*.
- Eurostat, <http://ec.europa.eu/eurostat/web/europe-2020-indicators/europe-2020-strategy/headline-indicators-scoreboard> (stan na dzień 1.09.2015).
- Eurostat statistics explained http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Thematic_glossaries (stan na dzień 15.08.2015).
- Golinowska S., Broda-Wysocki P., 2005, *Kategorie ubóstwa i wykluczenia społecznego. Przegląd ujęć* [w:] *Ubóstwo i wykluczenie społeczne. Badania. Metody. Wyniki*, red. S. Golinowska, E. Tarkowska, I. Topińska. IPiSS, Warszawa.
- Komisja Europejska, 2015, *Sprawozdanie ogólne z działalności Unii Europejskiej – 2014*, Bruksela.
- Okun A., 1975, *Equality and Efficiency: The Big Tradeoff*, http://www.aspeninstitute.org/sites/default/files/content/docs/OKUN_EQUALITY_AND_EFFICIENCY_%28AS08%29.PDF (stan na dzień 21.08.2015).
- Pęciak R., Tusińska M., 2015, *The fight against poverty in the European Union – expectations versus reality*, „Journal of International Studies”, Vol. 8, No. 2, <http://dx.doi.org/10.14254/2071-8330.2015/8-2/10>.
- Stevens L.K., 2012, *Income inequality and economic incentives: Is there an equity–efficiency tradeoff?* “Research in Economics” 66, <http://dx.doi.org/10.1016/j.rie.2011.10.003>
- Tusińska M., 2013, *Nierówności dochodowe a wzrost i rozwój gospodarczy* [w:] *Systemowe uwarunkowania wzrostu i rozwoju gospodarczego. Zagadnienia teoretyczne*, red. S. Swadźba, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, Katowice.
- Tusińska M., 2014, *Działania na rzecz konkurencyjności i wzrostu gospodarczego* [w:] *Zarządzanie gospodarcze w strefie euro*, red. J. Pietrucha, J. Żabińska, Difin, Warszawa.
- Thorbecke E., Charumilind Ch., 2002, *Economic Inequality and Its Socioeconomic Impact*, “World Development” Vol. 30, No. 9, [http://dx.doi.org/10.1016/S0305-750X\(02\)00052-9](http://dx.doi.org/10.1016/S0305-750X(02)00052-9)
- Traktat lizboński, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=URISERV:ai0023> (stan na dzień 1.09.2015).
- Wilkin J., 1997, *Efektywność a sprawiedliwość jako problem ekonomiczny* [w:] *Efektywność a sprawiedliwość*, red. J. Wilkin, Key Text, Warszawa.
- Wilkinson R., Pickett K., 2009, *The Spirit Level: Why More Equal Societies Almost Always Do Better*, London, Allen Lane.

Streszczenie

Jedną z ambicji Unii Europejskiej (UE) jest aktualnie promowanie wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu (wzrostu inkluzywnego). Intensyfikacja działań na jego rzecz ma miejsce zwłaszcza w ostatnich latach – po kryzysie. Celem niniejszych badań uczyniono ocenę skuteczno-

ści polityki UE w zakresie włączenia społecznego na podstawie wytycznych strategii Europa 2020. Obecnie przypada połowa dekady, w trakcie której powinny zostać zrealizowane cele tego programu. Jednym z priorytetów jest właśnie wzrost inkluzywny.

W artykule przedstawiono najważniejsze pojęcia związane z poruszonym tematem (nierówności, ubóstwo, wykluczenie społeczne) oraz pokrótce scharakteryzowano ich wpływ na gospodarkę. Następnie omówiono specyficzne dla UE podejście do kwestii socjalnych, koncentrując się przede wszystkim na kwestiach opisanych w strategii Europa 2020 dotyczących walki z wykluczeniem. W kolejnej części artykułu zaprezentowano dane statystyczne związane z włączeniem społecznym, a ich wartości pozwoliły zakwestionować skuteczność przyjętej w UE polityki, aczkolwiek nie może ona być uznana za jedyną przyczynę obserwowanych niepowodzeń. W związku z tym podjęto także próbę wskazania innych okoliczności, które mogły zdecydować o niesatysfakcjonującym stopniu realizacji celów strategii Europa 2020. Ponadto, na podstawie dokumentów unijnych zaprezentowano dotyczące tematu włączenia społecznego rekomendacje dla krajów członkowskich. Okazuje się, że zalecenia nie dotyczą tylko i wyłącznie walki z ubóstwem, ale kładą duży nacisk na kwestie związane z rynkiem pracy i edukacją.

Słowa kluczowe: włączenie społeczne, wykluczenie społeczne, Unia Europejska, strategia Europa 2020

Social Inclusion in European Union Countries – Halfway Reflection on the Europe 2020 Strategy

Summary

One of the current ambitions of the European Union (EU) policy is to promote inclusive growth in all Member States (MS). After the crisis, over the last few years the EU and its MS have made a series of important decisions that put stronger emphasis on social aspects. The aim of the research was to discuss effectiveness of the current European policy in the field of poverty and social exclusion on a basis of statistics concerning mentioned phenomena. The discussion is significant, because it takes places five years after the Europe 2020 strategy introduction. One of the priorities of the strategy is inclusive growth.

The paper explains the most important issues concerning inequalities, poverty and social inclusion as well as their impact on an economy, describes the attitude toward social protection common in the EU and presents the chosen aspects the of Europe 2020 strategy concerning the fight against social exclusion. Then the paper juxtaposes those issues with statistical data, what lets question the efficiency of the EU policy. Some other probable reasons of unsatisfactory results are also discussed. On a basis of EU documents there are also presented some recommendations for the MS. There are focused mainly on labour market and education.

Keywords: social inclusion, social exclusion, the European Union, Europe 2020 strategy

JEL: D390, I320, I380, O520